

AZ INTELLIGENS EMBER MŰÉLVEZETE

A világ tele van a természet és művészet szépségeivel. Utóbbiakat a lángelmék és tehetségek hozzák létre — gyakran lelkük vérét áldozva azért, hogy embertársaikat a nemes és nagyszerű élvezetek kincstárában részeltessék. Mi hát az, amit a mai intelligens ember mindabból élvezhet, ami rendelkezésére áll, mégpedig oly módon, hogy ne kelljen előzőleg úgynevezett *szakemberré* kiképeznie magát? Ez részben túlnagy fáradtság is volna, másrészt pedig külön tehetség kell hozzá, mit nem mindenkinek juttatott a végzete.

A művészien szép dolgokra való figyelmeztetést minden nyílt eszű, nyitott szemű fiatalember már a középiskolában megkapja. Bármilyen mellékesen foglalkozzanak is ott a művészet kérdésével, (gyakran, sajnos, unalmas módon — tehát tehetetlenségűen) valami csak megragad még a rossz s figyelmetlen gyerek fejében is. De mi nem ezekről akarunk beszélni. Az *intelligencia*, mellyel valaki többé-kevésbé születik s így a tanulás-

A MEDICI VÉNUSZ
Valószínűleg Krisztus előtt
rma-
zik. Praxiteles stílusának
továbbfejlesztése. A görög
szobrászat női szépség ide-
áljának egyik példánya.
A természetűségen felül a
szép arányokat is szem
előtt tartotta alkotója.

hogy olyan fontos téma ne érdekelje, mint a művészi szép.

Tehát: a középiskola fali képeiről, rövid kultúrtörténeti példáiból s életrajzaiból megismeri emberünk az egyiptomi, görög s római építészet és szobrászat főmotívumait, tudomást vesz a *gúlák-ról*, az *obeliszkek-ről*, a *szfinksz-ről* és az egyiptomi királyok szobrairól; megismeri nagyjában egy görög templom képét, különbséget tud tenni a *dór*, *ion* és *korinthusi* oszlop között. Megtanulja *Phidias* és *Praxiteles* nevét, megismeri a milói *Vénuszt*, az *ökölvívót* s *Zeusz* fejét. Érdeklődéssel hall *Pompejinek* művészi maradványairól, hall valamit harangozni a rómaiak nagyszerű portréművészetéről is (hiszen pl. *Julius Caesar*, *Demosthenes* s a többi nevezetes ember arcképét jó szobormásolatokon ismeri meg). Érdeklődik a *Pantheon* iránt s a régi Rómáról, a *Forum Romanum-ról* s *Palatinus*ról is megtud egyetmást.

A későbbiekben, a *renaissance* szakaszánál, bármennyire nem figyelne oda, *Michelangelo*, *Raffaél*, *Lionardo*, *Tizian*, *Correggio* nevét hallja és alkotásaikról tudomást szerez. Éppen így villódnak el előtte a *gótika* csodálatos templomai s épületei, üvegfestményei, szobrai. A német, holland, francia, spanyol *renaissance* remek alkotásaiból is figyelemre méltat egyetmást. Azután a gazdag *barokk* elterjedését kell tudomásul vennie, a pompás *Rubens*t, a lélekábrázoló *Rembrandt*ot, a hetykén vidám *Frans Hals*ot, a finom *Velazquez*t, sőt újabban bizonyára *Greco* nevét is. A hozzánk közelebbi korok nagyságait: *Poussint*, *Goyát*, *Watteaut*, *Bouchert*, a *rokokót*, majd a napóleoni idők stílusváltozását, az *empíret* *David-da* s társaival, az erre következő *romantikát* *Delacroix*-vsa, a nagy-

MICHELANGELO: ADAM TEREMTÉSE

A statuzsi képekné mennyegyzetnek egyik részlete. A renaissance képiévei legnagyobb része alkotása. Képek és egyben az emberek (két résznek tudnak másképpen, egyesek a mozdulatban) a bibliai történet legcsodásabb személynél eleveníti meg a földön mindenki számára (pásztorok rajzai, bányászok, kőművesek, kompozíciók — azaz a renaissance).

szerű naturalizmust, mely *Courbet-ban* kulminál, az erre következő *impreszionizmust Manet-val* s körével egészen *Cézanneig* — s végül a sokaktól bizonyára szigorúan lebecsmérelt legújabb kísérletezéseket az *expreszionizmus* területén, az építészetben, szobrászatban az új klasszicizmust, majd a szecessziót hallja említeni, egészen a mai új tárgyiasságig. Szóval mindezekről az érettségi vizsgájáig némi fogalmat szerez.

Mint érett aztán kilépve az életbe, egyetemi polgár lesz, politizáló, újságolvasó s neveltetése és hajlama szerint forradalmár-újító hajlamú, vagy konzervatív, esetleg, ami ma még nagyobb divat: diktatúra-párti. Mindez műélvezési hajlandóságát is befolyásolja, azok szerint a körök szerint, melyekbe születése s világnézete révén belekerül, élvezi a konzervatív vagy modern »haladó« irányzatok termékeit. Külföldre kerül, tanulmányutakat tesz, esetleg társasutazásokban vesz részt s »röptében a világ körül« mindenbe belekóstol. Végigrobg Európa múzeumain, kiállításokon, városokon. Könyvtárakban vagy kávéházakban, színházakban, mulatókban, de uccai kirakatokban is, mindenütt a kor divatja szerint túlozva, mutatót kap az éppen divatos művészetekből. Akár akar, akár nem, kénytelen a középiskola fentebb körvonala-zott műtörténeti tudását még fejleszteni.

Eredetiben látja azt, amit eddig esetleg unalmas és rossz reprodukcióban ismert meg s megtanulja, hogy *a műélvezet lényege — magának az eredeti műnek közvetlen élvezése*. Mérete, anyaga, részleteinek szépsége, egészének hatása, mindez már komolyan felhívja a figyelmét s okoz igazi gyönyörűséget. Látja Bécsben, Párizsban, Rómában, hogy mi például egy eredeti flamand gobelin.

CORREGGIO: JUPITER ÉS ANTIOPE

1523 körül készült mű, a párizsi Louvre egyik méltán megcsodált remekműve, melyben az érzéki természetlátás már erőteljesen megnyilatkozik. Abban a korban újszerű — modern volt, mert a hidegebb klasszicizmusból, a mozdulatos és életteljes barokkba lendül. Harmonikus kompozíció.

Látja a kirénei *Vénusz* előtt a római *Terma* múzeumában, mit jelent egy szép márványtest. Velencében, a *Frari-ban* »Mária mennybemenetele« előtt fogalmat nyer, milyenek *Tizian* színei s méltóságos mozdulatai a »valóságban«, a *San-Rocco-ban* *Tintoretto* hatalmas »Keresztrefeszítés«-e előtt megrendülve áll az Istenember csodálatosan lefektetett szenvedései előtt. Lesújtva s mégis felemelve bámulja a sixtusi kápolna mennyezetén a világ és emberteremtés zsenitolmácsolta nagy fantázia-történetét. A *Louvre*, a bécsi *Kunsthistorisches Museum*, a *British Museum*, a *National Gallery*, a *Prado*, a *Pitti*, az *Eremitage*, majd Amsterdamban, Haarlemben s végül itt Budapesten is a képtárakban, szobor- és iparművészeti gyűjteményekben csiszolódik, fejlődik, nemesedik az ízlése, értelme, felfogása s érzéke támad megvetni a silány kontármunkát, rossz utánezeteket, a giccset.

De nem tud színházba, moziba, tánchelyekre, általános kiállításokra menni, hogy ízelítőt ne kapjon a dekoratőr, a színpad- és ruhatervező, az építész jó ízléséről. Mire elvégezte a főiskoláit, diplomához vagy rendes álláshoz jut, ez a sok-sok művészi tapasztalat, még ha úgy hat is, mintha vasvillával hányták volna együvé, mégis, intelligens polgárunk értelmében valami *egységgé* tömörül — amit *önálló ízlésnek* nevezhetünk.

Praktikus vizsgálja az önálló ízlésnek a saját *lakás*, saját *otthon* megalkotásánál tevődik le. Itt megnyilvánulnak azok a tendenciák, melyekben *az ízlés* megnyilatkozhatik. Amikor megrendeli a három szobát a bútorosnál vagy iparművésznél, amikor képeket s szobrokat válogat, amikor anyagi erejéhez képest szerényebb vagy pompázatosabb módon rendez el azt a környezetet, melyben jól

érezheti magát — itt megszületik az alaphang, melyen az egész műélvezési szimfónia épül.

Mert hiszen a mai nem túlságosan gazdag vagy nagyjövedelmű ember eredeti renaissance-bútorral, *Raffael-ekkel* és *Canaletto-kal* nem veheti körül magát a lakásában. Továbbra is külföldi utazásokra s múzeumokba kénytelen menni, ha a nagy műélvezetre áhítozik. *Mert most már vágyakozik is rá.* Elolvassa s nézegeti a remekművekről szóló munkákat; tágítja érdeklődési körét, kifejleszti ismereteit. Egy-egy utazásra előre készül, megnézi a Baedeker kicsillagozott látnivalóit, esetleg szakkönyvben is utána lapoz, felkészül arra a *mulatságra*, ami tulajdonképpen mint közkinccs *a legolcsóbb s legkönnyebben hozzáférhető mindenütt.* Otthonában egyszerű eszközökkel ízléses, arányokban, színeiben, használhatóságában okos és szép holmikkal megteremti annak a lehetőségét, hogy ne legyen nagy esés a *szép* világából hazaérkezve, viszont itt is ösztönzést nyerjen arra, hogy a lakásán kívül keresse programként a műélvezés lehetőségét.

Már magasabb fokot ér el, ha kimondottan *egy bizonyos művészi irányzat* élvezésének stádiumába jut. Ha az általános műízlés mellett hajlandósága *egy speciális terület* intenzívebb megismerésére hajtja, újabb és még nagyobb művészi élvezeteket szerezhet. Aki kiműveli magát a primitív művészet remekeinek élvezésében, a kisplasztika, a porcellán, a művészi szövetek, a népvándorlásbeli vagy egészen primitív művészi megnyilvánulások élvezésére, annak e nemben igen nagy passzióra nyílik lehetősége. Ez még nem szaktudomány. Ez még teljesen megfér az általánosan intelligens ember normális műélvezési lehetőségeivel.

MANET: OLYMPIA

A modern francia festészetnek egyik legjelentősebb műve. Az újabb korokak festői látásának minősége. Valószínűleg a tradíciók elhárításával ábrázol egy szép nő testét úgy, ahogy azt a fiatal festészek szemmel láthatóan volt szokásuk ábrázolni. A szokatlan volt plasztikus ábrázolás helyett dekoratív: ható stílus színpadban ábrázolja a természetet jellemzőit.

Ajánlatos, mert egy jobban ismert területről a többit is jobban tudja megérteni. Nem válik egyoldalúbbá, hanem belemélyedhetvén egy speciális terület rejtettebb szépségeibe, általánosságban is megnyílik a szeme, tágabb befogadóképességűvé válik művészi felfogóképessége. Áll ez a tétel akkor is, ha *egy* zseni tanulmányozását tűzi ki céljául. A jól megismert *Lionardon* vagy *Düreren* keresztül a művészettörténelem összes zsenijehez közelebb jut. Aki a ravennai mozaikok fenséges élvezetébe merült s azt kitanulta, annak a középkori üvegfestészet vagy akár az etruszk vagy ókínai s perzsa művészet iránt is megnyílik a szeme. A műélvezés határai korlátlanok s ehhez sem vagyon, sem nagy fáradtság — csak az intelligens ember vágya és akarata szükséges.

